

Ermənistan-Azərbaycan, ərazilərin işğaldan azad olunması haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsi

Azerbaycan, Ermənistan və Rusiya arasında imzalanan 10 noyabr üçürləşəcək sözünənəsənə mövzulanandan biri de Zəngəzur dehlizinin açılmasıdır regional emekdaşlığı start veriləməsidir. Zəngəzur dehlizi Azərbaycanın milli maraqının tam cavab verir. Çünkü Zəngəzurdan keçən neqliyyat, kommunikasiya, infrastruktur layihələri bölgə dövlətlərinin emekdaşlığını təmin etmək yənəsi, hem də Qərbdən Şərqi uza-nan təciət yoluñun möyakına çevriləcək. Həc sübhəsiz, nə-həng geosiyası və iqtisadi lo-yihe kimi mühüm əhemmiliyyət Mölik Zəngəzur dehlizi pers-pektivdə türk dünyasının birliliyinə xidmət göstəren mühüm marşrut olacaq.

Zəngəzur dehlizi Avropanı ile Asiya-nı bağlayacaq yeni köprü roluñ oynayacaq. Dəhlizin açılması Azərbaycan, Türkiyə, Rusiya və hətta Ermənistanı da maraqlarına xidmət edir. Rusiya bu işi va-sitəsi ilə Gürcüstəndən asılılığını azaltmağı qəlişir. Ermənistan da bu məsələdən xeyli faydalanaçaq. Sadəcə, Ermənistanın hazırladı-re-vansız qüvvələrinin sahəsinin çox olmasından seyidən öncə bu məsələnin professional şəxçəvədə həll olunmasında imkan vermir. Amma seyidən sonra aqılı hərəkət əsərlər, onlar üçün beynəlxalq arenaya qoşulma imkanı yaranacaq.

Otanın Prezident İlham Əliyev Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərcəzinin "Cənubi Qafqaz: Regional İnkışaf və Əməkdaşlıq Perspektivi" adlı videoformatda keçirdiyi müzakirələrdə çıxış zamanı Zəngəzur dehlizindən danışır. Dövlət başçısı bir dəha tekrarlıkı döy, münəqşiq artıq bitib və bundan şəhər ancaq ve ancaq galəcəye baxmamış. Ölkə rəhbəri qeyd edib ki, 10 illik işğala və azad edilmiş torpaqlarda böyük mi-qəsli dəngüləri və xarabalaşılara baxmayaraq, Azərbaycan gelece-ye baxmaq, integrasiya olunmuş Cənubi Qafqazın bir hissəsi kimi geleceyi planlaşdırmağa hazırlıdır. "Ümid edirik ki, Cənubi Qafqaz-daki feal emekdaşlıq və integrasiya barede dənizə bələciliyinə vaxt geləcək. Bu arada bəzən kommunikasiya və neqliyyat dəhlizlərinin açılması ilə əlaqadardır bəzən səfər və turistlik təklifi və təsəbbüsler iżli sürümü-sük kii, bunlar da 10 noyabr 2020-ci il tarixli birge bayənatda eks olunub. Dəyiş bilərəm ki, bu layihənin icrası üzerinde is hərtərəfəyib. Azərbaycan bunun üçün texniki və maliyyə resursları ayırib. Zəngəzur dehlizi aplandı o, bölgədəki bütün əlkələr üçün imkanlar açacaq".

Prezident İlham Əliyev vurğula-yib ki, Azərbaycan bu emekdaşlı-ğə, ortaq geleceyi planlaşdırmağa hazırlıdır. "Çünki biz qonşuyuq, is-teşək da, istəməsek də yan-yanayaşamalıyım, yenidən birlikdə ya-şaməni övrenimliyim. Bu, asan deyil, emosiyalar var. Xüsusilə Azərbaycan votandasları bu tor-paqları ziyyəret edəndə və dağlı-tanlılığını görendən onların

si"nın de tərkib hissəsidir. Təbii ki, bəle bir dehlizin gündəmə getirilmesinin sabəbələrindən biri Gürcüstən marsrutundan yaranan bileyec problemlərə qarşı alternativ marsrutun yaradılmasıdır. Bilink ki, Gürcüstən dənədən çox Amerika isə Çin'in "Bir kamər, bir yol" layihəsi-ne qarşı çıxır. Bu kontekstdə Zəngəzur dehlizi alternativ marsrut olacaq. Amma Zəngəzur dehlizi ABŞ-in və Fransanın timsalında Avropanın maraqlında deyil.

Bakı Politologlar Klubunun sedri Zaur Məmmədov "Şərqi vurğula-yib ki, noyabrın 10-da Üçlülli Bayanatın imzalanmasından sonra bölgədə yeni münasibətlərin

mesini öz şəxsi ambiisiyalarına qurban verməye hazırlırdır. Lakin hər kəs emin olsun ki, 10 noyabr tarixindən sonra bölgəde yeni gəcisiyasi və geciqişəsi eləşərin formalmasına start verilir. Ermənistanın üzərinə götürdüyü bù-təhdidlərini yerine yetirməye vədar ediləcək".

Millet vəkilli, İqtisadi Vüqar Bayramov da qeyd edib ki, Zəngəzur dehlizinin açılması türk dünyasının birləşdirilməsi və re-gionda əməkdaşlıq üçün yeni imkanlar yaratmasının baxımdan vacib olmaqla yanaşı, bölgədə davamlı sülhün qorunub saxlanmasının aspektindən de mü-hümür: "Regionun kifayət qəder

Maraqlı tərəflər əngəl olmayı acaq

*Zəngəzur dehlizi geosiyası
planın tərkib hissəsidir*

duyularını təsəvvür edə bilər-siniz. Ancaq siyasetçilərin rolu öz güzənlilikləri müdafia etmək, bölgədə sabit inkisifa, sülh və rifa-ha nail ol bileyəcəmiz izah etmekdər.

Dövlət başçısı əlavə edib ki, Azərbaycan Ermənistan arasında şübhə səsiyi mündərək. İndi çatışmanın məsələsi Ermənistan tərəfindən siyasi iradənin olma-

sübhə yoxdur. Buna görə də onlar Dağlıq Qarabağın statusun haqqında bütün seydlərden vas keçmeli- dir. Bu, müzakirə predmeti olan meselə iddi. İndi bizzət olum-lumata görə, rus sülhmerəmənilərinin nəzarəti altındakı oradı otur-min insan yaşayır. Orada yaşayan insanlar bizim vətəndəslərimizdir. Bütün onları erməni tərəfindən beynələri yuvulmuş vətəndə-

şurulması üçün mütləq şər-həd problemilərin həll et-mək lazımdır. Onun sözərəke görə, Zəngəzur dehlizi işsa salınmasının və Azərbaycanla Ermənistan arasında seydlərin delimitasiyası və demarkasiyası olmadan mümkün deyil: "May ayının avşəldən sar-həd postlarının qurulmasının ikinci mərhələsindən start verilir. Lakin birincə mərhələdən fərqli olaraq, indi mellum məvzu atrafında Ermənistanın həkimiyəti dəha ciddi spekulasiyalara gedir. Spekulasiyaların başında isə Ermənistan müxalifəti, müxalifətin liderlərindən sayılan Rəsul Koçaryanın ya-xın media grupları və yeri-nümayəndərləri dayanır. Sərhədli-rin müyyənəşdiriləndə prosesi Rusiyinin başlığı altında davam etdiriyən R.Koçaryan bu məsəle haqqında şərh etmək cəkincə, məlum məvzu ona xəyalılılı-lı tanınan şəxslərin ciddi səsi-yasi həkimiyəti qarşı seckiqibə-çı təbliğədə əsas təzyiq aletinə cevrilir. Öz növbəsində, Nikol Pa-syanın seydlərinin delimitasiyası və demarkasiya məsələlərini cıralıqla yanaşaraq, geosiyası karflar-dan istifadə etmək qərarnıq galib. Bu kontekstdə Paşinyanın həkimiyətini Fransa və ABŞ-səfərisiz dələloqla düşət qıçıq. Əhəküsüs, Fransa tərəfindən hadisələr-bir-tərəfi qıymət vermiş kimlərin son günler davam etməkdə olan sün-gürlükəndə maraqlı olduğunu göstərilsidir. Qərbi Fransanın bas-la olmaqla bəzi dairələr üçün bölgədə sülhün möhkəməndirləriməs, Zəngəzur dehlizinin tez bir za-manda reallaşması Rusiya və Türk-iye ilə geosiyası qarşılıdır kontekstində arzuolunmaz hesab edilir. Zəngəzur dehlizinin açılma-sı xaricdə bəzi vüvvələrin maraqlarına cavab vermir. Onlar regionda sülh və sabitliyin güclən-

Azərbaycan əməkdaşlığı, ortaq gələcəyi planlaşdırmağa hazırdır

masıdır: "Bu sazış imzalansa, təh-lükəsizliklə, gücün tətbiq edilməməsi, cari vəzylətələ əlaqə-dən realisliklərə gebul olunması ilə bağlı məsələlər şübhə sanadının ay-rlıq tərkib hissəsi olacaq. He-sab edirəm ki, Ermənistan parlamentə seydlərini keçirilənənək gözlemek lazımdır və biz bu dövr-ən Ermənistanada həssas bərər olduguunu anlıyoruz. Əgər bu gün kimse Ermənistanada Azərbaycan- la sülhəni sahib qəndinqəndən danişsa, bu, həmin şəxso populyarlıq qa-zarımızdır. Lakin yənə də ölenin rehberləri siyasi karyerələri haq-çında yox, öz dövlətləri haqında tətbiq olundur. Bu baxımdan, bizimdən edirik ki, seydlərənən sonra bıza bımosale ilə bağlı daha çox aydınlaşır olacaq".

Sülh sazışının her iki ölenin arazi bütövüyünün tanınmasını nəzərdə tutduğunu qeyd edən Prezident Azərbaycanın bunu et-maya hazırlı olduğunu söyleyib: "Bütün əqiq şəkildə Ermənistanın arazi bütövüyünün tanınmağı rəq-yi sozsüz ki, Ermənistan da öz növbəsində Azərbaycanın beynəlxalq seydlərənənək cərvəsindən arazi bütövüyünü tanımlırdı. Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın bir hissəsidir və bununla bağlı heç bir

lərimiz hesab edirik". Prezident bildirib ki, əger sülh sazışını nələm olunarsa, öz Cənubi Qafqaz ölkəsi arasında azad təcərat apaları bilar və bu da mürkən-dür.

Bu arada "Qarapar" qəzeti yəyi ki, Azərbaycanı Türkiyəni bir-leşdirən dehlizlərdən biri Qarapəlin yaxınlığından keçəcək. Qəzət Azərbaycanın artıq dehlizin tikintisi təqibində 1000-ə yaxın Azərbaycan hərbiçisi yerləşib".

Siyasi-sərhçi Asif Nərimanlı "Şərqi" deyib ki, Zəngəzur dehlizi əlaqəsi planın tərkibidir. Eksperci görə, Zəngəzur dehlizi Azərbaycanın Naxçıvana və Türkiyə quru əlaqəsinin yara-tılmışdır. "Zəngəzur dehlizinin açılması" Türk-Yunan coğrafiyanı birləşdirəcək, bu da parçalanmış türk coğrafiyanı bütövülməsi deməkdir. Lakin Zəngəzur dehlizi ham də global döyişikliyin fonunda Çin- den İngilterəyə uzanan geosiyası planın - "Bir kamər, bir yol layihə-

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkışafı Agentliyi

İnteqasi potensialı var və bu da re-gional dehlizlərin əhəmiyyətini daha artırm. Daha geniş anla-ma region əlkələrindən Türkiyə və Rusiya Büyük hərbiyyə üzənən əlkələrindən, İran regionun aparıcı əlkələrindən hesab olunur. Cənubi Qafqaz isə dəyənli sülh kontekstindən əsaslı perspektivləri yüksək qiymətləndirilir. Söhbət 3 trilyon dollarlıq Ümumi Daşlı Mehşulu olan region əlkələrindən gedir. Belə ki, Rusiya 1.7 triliyondır, Türkiyə 761.4 milyard, İran 454 milyard, Azərbaycan 48.05 milyard, Gürcüstən 17.48 milyard və Ermənistan 13.67 milyard dollar-larıq ÜDM-ye malikdir. Diğer əlkələrdən, Zəngəzur dehlizinin isti-fadaya verilməsi eyni zamanda Azərbaycan regionun neqliyyat qoşşaqlarının həbinə çevirəcək. Azərbaycan Şərqi-Qərb və Şimal-Çənub naqliyyat dehlizlərinin for-malaşdırılmasında xəzəndən istirak edir. Birbaşa həmin naqliyyat dehlizlərinin regional hissəsinin inkişafına, həm də maliyyə deste-yi nümayis etdirir. Bu, Naxçıvanın Azərbaycanın asası arası vəsilə-silə həmin naqliyyat dehlizlərinin çıxışını təmin edəcək. Xüsusilə də, Şərqi-Qərb naqliyyat dehlizləne-nəxçivanın iş adamlarının çıxışını təmin etmək axımdının əhəmiyyətli olacaq.

Bütün bunlar fununda, Zəngəzur dehlizi regionda kommunikasiyaların ber-pasında həlledici layihələrden hesab olunur. Bölgədə dayanğılı inkişaf və sülh üçün isə regionda kommunikasiyaların ber-pası qəçipməzdir.

Ismayıllı Qocayev

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkışafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə çap olunub